POPÜLER TARİH

Tarihi Değiştiren Kadınlar

Ali Çimen

TİMAŞ

TARİHİ DEĞİŞTİREN KADINLAR
Ali Çimen

TİMAŞ YAYINLARI | 4682
Popüler Tarih Dizisi | 42

EDİTÖR
Zeynep Berktaş

KAPAK TASARIMI
Kerem Miralem

İÇ TASARIMI
Sefer Koçan

MİZANPAJ
Nur Kayaalp

1. BASKI
Mart 2007, İstanbul

GENİŞLETİLMİŞ 14. BASKI
Ekim 2019, İstanbul

ISBN
ISBN: 978-605-08-3026-2
9 786050 830262

TİMAŞ YAYINLARI
Cağaloğlu, Alemdar Mahallesi,
Alayköşkü Caddesi, No:5, Fatih/İstanbul
Telefon: (0212) 511 24 24

timas.com.tr
timas@timas.com.tr
timasyayingrubu

Kültür Bakanlığı Yayıncılık
Sertifika No: 12364

BASKI VE CİLT
WPC Matbaacılık
Osmangazi Mah. Mehmet Deniz Kopuz Cad.
No:17-1Esenyurt / İstanbul
Telefon: (0212) 886 83 30
Matbaa Sertifika No: 35428

YAYIN HAKLARI
© Eserin her hakkı anlaşmalı olarak
Timaş Basım Ticaret ve Sanayi Anonim Şirketi'ne aittir.
İzinsiz yayınlanamaz. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

❖ İçindekiler ❖

SUNUŞ

11

GENİŞLETİLMİŞ BASKI İÇİN ÖNSÖZ

15

Aşklarıyla Tarih Yazan Kadın,

KLEOPATRA (CLEOPATRA)

17

Merhametiyle Tarih Yazan Kadın

FİRAVUN'UN EŞİ HZ. ASİYE

32

Oğluyla Tarih Yazan Kadın

HZ. MERYEM

39

İnancıyla Tarih Yazan Kadın

HZ. HATİCE

54

Cesaretiyle Tarih Yazan Kadın

JAN DARK

61

Aşkıyla Tarih Yazan Kadın

HÜRREM SULTAN

73

Fransız Sarayında Yalnız Bir İtalyan

CATHERINE DE MEDİCİ

90

Altın Çağ'ın Aslan Yürekli Bakire Kraliçesi

I. ELIZABETH

104

Ebedi Gençliğin Peşinde Koşan Kadın "Kanlı Kontes"

ELIZABETH BATHORY

125

Yarım Asırlık Valide Sultan Terörünün Başrol Oyuncusu

KÖSEM SULTAN

143

O, Rusya'yı, Rusya Onu Büyüttü

BÜYÜK KATERİNA

157

Karanlığa Işık Yakan Kadın

FLORENCE NIGHTINGALE

173

Köleliğin İdam Fermanını Yazan Cesur Kadın

HARRIET BEECHER STOWE

180

Üzerinde Güneş Batmayan İmparatorluk'un Mimarı

KRALİÇE VICTORIA

189

Doğanın Ölümcül Gücünü Tıbbın Kölesi Yapan Kadın

MARIE CURIE (MADAM CURIE)

205

Güzelliği İcat Eden Makyaj İmparatoriçesi

HELENA RUBINSTEIN

223

Avrupa Komünizminin Anası

ROSA LUXEMBURG

239

Eş, Anne, Dansöz ve Casus...

MATA HARI

259

Pilot, Eş, Rekortmen, Maceracı, Yazar, Modacı; Kanatlı Devrimci

AMELIA EARHART

279

Yetenekli Bir Cani ya da Sapkın Bir Günah Keçisi

ILSE KOCH

294

İnsan, Kadın, Sevgili, Filozof ve Devrimci Feminizmin Anası

SIMONE DE BEAUVOIR

316

Yardım Meleği ya da Statükocu Bir Azize

RAHİBE TERESA

331

Pes Etmeyi Pes Ettiren Kadın

ROSA PARKS

343

Kültür Devrimi'nin Dişi Celladı: Bayan Mao

JIANG QING

358

Gandhi'nin Yamacında Büyüyen Talihsiz Bir Siyaset Sihirbazı

İNDİRA GANDHİ

370

Hızlı Yaşadı, Genç Öldü; Gerçek Anlamda Bir Efsane Oldu

EVA PERON (EVITA)

386

İngiltere'yi "Yeniden Yapan" Kadın

MARGARET THATCHER (DEMİR LEYDİ)

402

Tekstil İşçisiydi; Uzaya Çıkan İlk Kadın Oldu

VALENTINA VLADIMIROVINA TEREŞKOVA

417

İslam coğrafyasının ilk kadın Başbakanı

BENAZİR BUTTO

435

Televizyon Onun, O, Kadınların Dünyasını Değiştirdi

OPRAH WINFREY

453

KAYNAKÇA

466

Aşklarıyla Tarih Yazan Kadın,

KLEOPATRA
(Cleopatra)

MÖ 69-30

"Kleopatra'nın sesi, çok telli bir çalgıyı andırıyordu. Ayrıca baştan çıkarmanın da bin türlü yolunu bilirdi."[1]

Plutark
(Yunan tarihçi)

Büyük İskender, MÖ 323'te çok genç bir yaşta öldüğünde geriye devasa bir imparatorluk bırakmıştı. Şan, şöhret ve zafer için yaşayan savaşçı Makedon Kral, varis bırakmadığı için imparatorluğu bir anda parçalara bölündü. İçine Mısır'ı da alan iri bir dilim, İskender'in ünlü generallerinden *Pitolemi*'ye (Ptolemy) kalmıştı. Makedon kökenli olan Pitolemi, MÖ 305'te Mısır'da *Pitolemi Hanedanlığı*'nı kurduğunu ilan edince Mısırlılar pek de nazlanmadı. Makedon General, I. Pitolemi olarak Mısır'ı yönetmeye koyuldu. Zaman içinde Mısırlılar, Pitolemileri, firavunların yasal halefi olarak kabul edeceklerdi.

MÖ 51'e gelindiğinde, neredeyse otuz yıldır tahtta olan *XII. Ptolemi* öldü. *Bu ölüm, Kleopatra efsanesi doğuracaktı.*

1 Avner Falk, *A Psychoanalytic History of the Jews*, Fairleigh Dickinson Univ Press, 1996, s. 256.

Kral Ptolemi'nin gidişiyle Mısır, henüz on sekiz yaşındaki kızı *Kleopatra* ve on iki yaşındaki oğlu *XIII. Pitolemi*'ye kalmıştı. Başka kardeşler de vardı ama onlar henüz küçüktü. Kralın ölümüyle birlikte çocukların velayeti, Roma'nın ünlü generallerinden Pompey'e kalmıştı. Zira Mısır, o günlerde Roma'nın gölgesindeydi. Ortadoğu'nun bu kadim medeniyeti bir süredir elden ayaktan düşerken henüz bir cumhuriyet olan Roma, yükselişteydi. Mısır şehirleri bir bir düşerken Mısırlıların yapabildiği tek şey, Romalılarla bir ittifaka girmekti. Kralın ölümüyle birlikte Mısır üzerindeki Roma gölgesi daha da koyulaşmıştı. Şerlerinden korunmak için Romalılara haraç ödüyorlardı.

Evet, gelinen noktada krallık, Kleopatra'nın ellerine kalmıştı ama bir sorun vardı: Ülkeyi tek başına yönetemezdi. Zira Mısır kanunlarına göre kadın hükümdar, yanında bir kral olmaksızın hükmedemezdi. Bu kral, bir evlat ya da bir kardeş de olabilirdi. Kleopatra'nın henüz çocuğu yoktu, kardeşi vardı. Tahta çıkması için kardeşiyle evlenmesi gerekiyordu! Bu şart gereği Kleopatra, kardeşi VIII. Pitolemi ile bir evlilik yaptı[2] *(Evet, insanı şok ediyor ama bu tür evlilikler, o dönemin hanedanlıkları arasında bazı sebeplerden dolayı yaygın bir uygulamaydı).* Pitolemi'nin isminin önde yazılması şeklindeki ısrarlarına rağmen kardeşinin/kocasının ismini tüm resmî belgelerden temizleten Kleopatra, kısa zamanda iktidarı paylaşmaya niyeti olmadığını göstermişti. Dönemin tüm portrelerinde kendisi yer alırken ismini sikkelerin üzerine yazdırmakta da gecikmedi. *Yaşı küçük ama hedefleri büyüktü...*

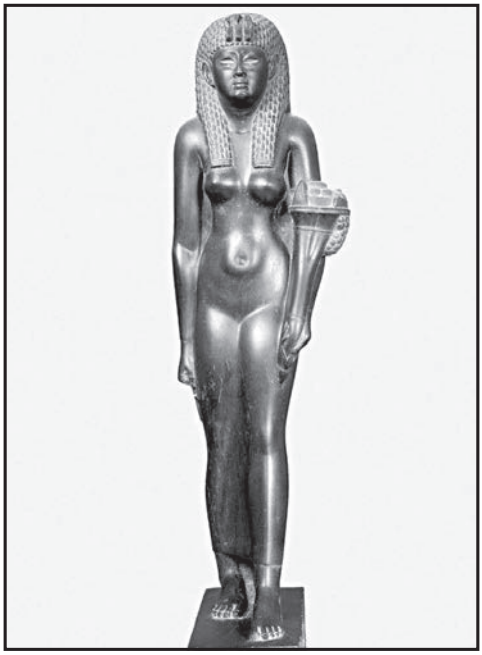
İhtirası tahtından ediyor

Genç Kleopatra tahta oturduğunda krallık çatırdıyordu. Bir süre öncesine kadar ellerinde olan Kıbrıs, Suriye ve Afrika'nın kuzeyindeki bölgeler gitmişti. Dışarıda anarşi, içerideyse kıtlık vardı. Oysa Makedon kökenli Kleopatra'nın hayallerini süsle-

2 Marjorie Lightman, Benjamin Lightman, *A to Z of Ancient Greek and Roman Women*, Infobase Publishing, 2008, s. 83.

yen, tıpkı atası Büyük İskender gibi bir dünya imparatorluğu kurmaktı. Zaten asrının tüm erkek hükümdarları da aynı şeyi hayal etmiyor muydu?

Ancak Kleopatra'nın *"tek adamlığa"* soyunmuş olması, özellikle saray eşrafını kızdırıyordu. Ptoleme'nin ismini Mısır'ın gündelik hayatından kazıması, gelenekçi sarayı ayağa kaldırmıştı. Haremağası *Pothinus*'un liderliğindeki bir saray darbesiyle Kleopatra devrildi. Kardeşten bozma koca Pitolemi, artık Mısır'ın tek hâkimi olmuştu. Ancak genç kadının o kadar da erken pes etmeye niyeti yoktu. Pelesium'da (günümüzde Mısır, Port Said yakınları) kendisine sadık adamlarla bir isyana kalkıştıysa da bu isyan uzun soluklu olmayacak ve Kleopatra, hayatta kalan tek kız kardeşi *Arsinoe* ile birlikte Mısır'dan kaçmak zorunda kalacaktı.

Rusya'nın ünlü müzesi Hermitage'ın Oryantal Sanat Koleksiyonu kapsamında sergilenen, MÖ 1. yüzyıla ait, siyah mermerden yapılmış Kleopatra heykeli.

Roma'nın hâkimi Sezar'ı şaşırtıyor

Kleopatra sürgündeyken hamiliklerini yapan General *Pompey*, Roma'da patlak veren iç savaşa müdahil olmuştu. Ancak başından büyük bir işe giriştiğini kısa sürede anlayacaktı. Zira karşısında Roma'nın en güçlü adamı *Sezar* (Sezar) vardı. Pompey, MÖ 48'de Sezar'ın güçlerinden kaçarak İskenderiye'ye sığınmak zorunda kaldı. Lakin bir süre sonra, Pitolemi Hanedanlığı adına çalışan yakın adamlarından biri tarafından öldürüldü ve ailesinin gözleri önünde kafası kesildi. Bu işin arkasında, Sezar'ın güvenini kazarak müttefiki olmak isteyen ve böylelikle ülkesinin üzerindeki maddi manevi Roma baskısını hafifletmeyi planlayan Pitolemi'nin olduğuna inanılıyordu. *Dönemin Mısır'ında ihanet, cinayet ve sürekli değişen müttefik arayışları, hayatın ayrılmaz rutinlerindendi.*

Zaman, uyanık Pitolemi'nin evde yaptığı hesabın çarşıya uymadığını göstermekte gecikmeyecekti. Henüz Pompey'in kanı kurumamıştı ki Sezar, İskenderiye'ye çıkarak Mısır'a ayak bastı.

Pitolemi büyük bir gururla Pompey'in kesik başını Sezar'a sundu. Ama hiç beklemediği bir tepkiyle karşılaştı. Roma'nın hâkimi kesik baş jestine öfkelenmişti. Sonuçta her ne kadar siyasi açıdan rakibi olsa da Pompey, *Roma İmparatorluğu*'nu yöneten konsülün üyelerinden biri ve aynı zamanda Sezar'ın tek yasal kız kardeşi *Julia*'nın *(Doğum yaparken çocuğu ile birlikte ölmüştü)* dul eşiydi. Bununla birlikte stratejik zekâsıyla tanınan Sezar bu fırsatı değerlendirmekte gecikmedi. Mısır'ın başkentine el koyarak bir türlü iktidarı paylaşamayan Pitolemi ile Kleopatra'nın arasına girdi. Bu şekilde hem taraflar hem de Mısır üzerinde sürekli bir denetim kurmayı planlıyordu. Tüm bunların ötesinde Roma, buğday ihtiyacını Mısır'dan karşılıyordu. İktidar savaşıyla çalkalanan bir Mısır, işlerine gelmezdi; istikrar şarttı. *Sezar bunlara kafa yoruyordu ama hızla yaklaşan büyük aşktan hiç mi hiç haberi yoktu.*

Tüm bunlar olurken Kleopatra, Akdeniz kıyısında bulunan Pelusium'da, küçük bir sarayda gözaltındaydı. Zira Pitolemi,

Sezar'la karşılaşıp onu bir şekilde ikna ederek tekrar iktidarına ortak olmasından çekiniyordu. Oysa başkentteki ajanları çoktan Kleopatra'ya gelişmeleri aktarmıştı. Sezar'ın Pitolemi'ye olan öfkesinden yararlanmak isteyen Kleopatra, başkentteki saraya dönmekte gecikmeyecekti. *Hem de ne dönüş!* Kardeşinin adamlarına yakalanmamak için, rivayete göre, kendisini oldukça göz alıcı bir İran halısına sardırmış, sonra bu halı uşakları tarafından Sezar'a sunulmuştu. Halı açıldı ve genç kadın, yuvarlana yuvarlana ayak ucuna kadar geldiği Sezar'ın gözlerinin içine baktı.

Asırlara meydan okuyarak günümüze kadar gelen o efsanevi aşk, işte o an başladı.

Bir gece önce iktidarından emin şekilde yatağına giden Pitolemi, uyandığında kız kardeşini Sezar'ın yanı başında görünce kelimenin tam anlamıyla yıkıldı. İşin işten geçtiğini anlaması uzun sürmedi. Kleopatra çoktan meramını anlatıp Sezar'ın aklını çelmişti![3]

Sonuçta Romalı, *"Mısır'ı birlikte yöneteceksiniz, gözüm üzerinizde."* diyerek ülkesine döndü.

Dokuz ay sonra Kleopatra, Sezar'ın çocuğunu doğurdu. Bu aşk, dünya imparatorluğu hırsıyla yanıp tutuşan kalbini bir nebze yumuşatmış olmalıydı ki Sezar, Mısır'ı doğrudan topraklarına katma fikrinden vazgeçerek çocuğunun annesini Mısır'ın tek hâkimi yapmaya karar verdi. Pitolemi, beklemediği bir anda ıskartaya çıkmıştı. Belki de bu şekilde Sezar, bazı tarihçilerin iddia ettiği gibi Mısır'ı *"kukla bir rejim"* olarak kendi denetiminde tutmayı planlamıştı.

Gelinen nokta, Pitolemi'nin hiç ama hiç hoşuna gitmemişti. Yanına kız kardeşi *Arsinoe*'yi de alarak ayaklandı. Şiddetli bir iç savaş patlak verdi. Tarih daha çok Kleopatra'ya odaklanmış olsa da Arsinoe de sıkı bir kadındı. Öyle ki bu iç savaş sırasındaki deniz çarpışmalardan birinde Sezar'a ağır bir mağlubiyet yaşat-

3 Joyce Tyldesley, *Cleopatra: Last Queen of Egypt*, Profile Books, 2011, s. 57.

mış, Roma'nın kudretli generali, son anda denize atlayarak canını zor kurtarmıştı.[4] Zorlu iç savaşın ardından geriye Pitolemi'nin Nil Nehri'ndeki timsahların dişlerinin arasına sıkışmış parçaları kaldı. Arsinoe ise esir düşmüş, bir süre Roma sokaklarında halka teşhir edilmiş ama sonunda Sezar canını bağışlayarak onu Efes'teki bir manastıra sürgüne yollamıştı.

Kleopatra, eskisinden daha güçlü bir şekilde yine tahtındaydı. Ama çilesi henüz bitmemişti. O kanunlar yok muydu o kanunlar... Zira bu kez de yanına iktidar ortağı olarak diğer bir kardeşi *XIV. Pitolemi* oturmuştu. Ancak bu Pitolemi, olanlardan dersini almışı. Bir kenarda süs eşyası gibi durmakla yetinecekti. Zira artık denkleme Sezar girmişti.

Aralarındaki otuz bir yaş farka rağmen Sezar ile Kleopatra, Roma'nın efendisinin Mısır'da kaldığı bir yıl boyunca (MÖ 48-47) mutlu bir birliktelik yaşadılar. Tanıştıklarında Kleopatra 21, Sezar ise 52 yaşındaydı.[5] Kleopatra, Sezar'dan olan oğluna "*Pitolemi Sezar"* adını vermişti. Ama çocuk bundan daha ziyade "Küçük Sezar" anlamına gelen *"Sezarion"* adıyla çağırılacaktı. Kleopatra'nın, oğulları Sezarion'u varis ilan etmesini istemesine rağmen Sezar buna yanaşmadı. Onun yerine yeğenlerinden *Octavian*'ı varisi ilan etti. *Kleopatra'nın Sezarion'un Mısır ve Roma'nın varisi olarak Doğu'yu ve Batı'yı birleştireceği şeklindeki hayalleri, Nil Nehri'nin bulanık sularında kaybolmuştu.*

Kleopatra çocuğuyla birlikte birkaç kez Roma'yı ziyaret etti. Sezar MÖ 44'te suikasta kurban gittiğinde de Kleopatra Roma'daydı. Çok geçmeden XIV. Pitolemi de ölünce Mısırın bu ihtiraslı kadını, ortak yönetici ve varisi olarak oğlunu atadı. Söylentilere göre oğlunun önünü açmak için kaplanboğan otuyla kardeşini zehirletmişti.[6] "Şimdi tahtı sadece oğluyla paylaştığı

4 Mark Everson Davies, Hilary Swain, *Aspects of Roman History 82BC-AD14: A Source-based Approach*, Routledge, 2010.

5 Gudmundson Palmer, *Julius Caesar: Roman General and Statesman*, Capstone, 2009, s. 66.

6 Anthony Appiah, Henry Louis Gates, *Encyclopedia of Africa*, cilt 1, Oxford University Press, 2010, s. 282.

için *kadın kral* rolüne bürünme fikrinden vazgeçmiş ve kendisine daha güçlü, hem Mısırlı hem de Yunan tebaasının daha kolay kabulleneceği yeni bir kimlik yaratmıştı. *Yarı-kutsal bir anne*... Gerçi daha babası ölmeden önce bir tanrıça gibi görülüyordu ama bu haliyle kendini doğrudan Mısır'ın en ünlü bekar annesi olan *Tanrıça İsis*'le özdeşleştirebilecekti."[7]

Mısır tarihini en büyük tanrıçası olarak kabul edilen İsis, kocası *Bereket Tanrısı Osiris*'in ölümüyle yalnız kalmış ama sonradan onu büyüyle dirilterek ondan hamile kalmıştı. Bu hamileliğin sonucunda *Gök Tanrısı Horus* doğmuştu. Mısırlılar, iktidara gelen her firavunu Horos'un yaşayan sureti olarak kabul ediyordu. Kleopatra'nınki zekice bir hamleydi doğrusu.

Kısa bir süreliğine Roma'ya dönelim...

Kleopatra'nın da Roma'da olduğu günlerde Sezar'ın suikasta kurban gitmesinin ardından Roma karışmış, iç savaş çıkmıştı. Suikastçıları *Brütüs* ve *Cassius*'un önderliğindeki klik, *Marcus Antonius*, Sezar'ın evlatlığı ve veliahdı Octavian ve sıkı bir Sezar hayranı *Marcus Aemilius Lepidus* tarafından mağlup edildi. Ortalığın yatışmasından sonra Marcus Antonius Doğu Roma'nın, Octavian ise Batı Roma'nın biricik efendileri olmuşlardı. Lepidus ise devasa imparatorluğun Afrika ve İber Yarımadası'ndaki topraklarının başına geçmişti. Yeni ortaya çıkan bu üçlü iktidarın *(triumvirate)* en güçlü ismi olarak Marcus Antonius göze çarpıyordu.

Kleopatra'nın ilk icraatlarından biri, sikkelerin üzerine figürünü bastırtmak olmuştu. Ancak Mısırlıların el sanatlarındaki gelişmişliklerine bakarsak sikke, bize Kleopatra'nın güzelliği hakkında çok da olumlu şeyler söylemiyor.

7 Joyce Tyldesley, *Cleopatra: Last Queen of Egypt*, Profile Books, 2011, s. 110.

Yeni bir Romalı, yeni bir aşk: Marcus Antonius sahnede

Sevgilisine yapılan suikastın ardından ülkesine kaçmış olan Kleopatra, Roma'daki yeni güç dengelerini gözetmekten de geri kalmıyordu. Kendisinin ve çocuğunun istikbali için bir gözü Mısır'da, diğeri Roma'da olmalıydı. Roma'nın üç patronu vardı. Kurnaz Kleopatra hangisine yaklaşacağını gayet iyi biliyordu. Roma'dakilerse Mısır'daki bu *"Büyük İskender artığının"* kendi krallığındaki güç istihkâmı için Roma'yı kullanmasından fena halde rahatsızdılar.

Marcus Antonius, MÖ 42'de, Roma'ya olan sadakatini konuşmak için Kleopatra'yı Tarsus'a davet etti. Böylesi bir davete hazırlıklı olan Kleopatra, *avı* hakkında yeteri kadar istihbarat toplamıştı. Marcus Antonius'un kısıtlı taktik ve stratejik yeteneklerinden, asalet düşkünlüğünden, alkole aşırı ilgisinden, ihtiraslarından ve hepsinden öte kadınlara olan merakından fazlasıyla haberdardı. Mısır her ne kadar kıtlık, kuraklık ve sefaletten kırılma noktasında olsa da Kleopatra, takındığı tavırlarla Romalıya kimsenin Mısır'ı kendisinden daha iyi yönetemeyeceği "izlenimini" vermek istiyordu.

Tarsus görüşmesine giderken üzerine ülkesindeki en iyi mücevherleri takıp takıştırdı, ipekten elbiselere büründü; ilk karşılaşmanın mümkün olduğu kadar çarpıcı olmasını istiyordu.[8] Kimileri Kleopatra'nın bu tavırlarını müstehcenlik ve bayağılıkla bir tutuyordu.

O ise ne yaptığının farkındaydı.

> *Müstehcenliğe düşkün bir adama karşı müstehcen bir meydan okuma.*

Marcus Antonius da asil kanlı bir Pitolemi kadınına sahip olma fikrini sevmişti. Ne de olsa karısı *Fulvia*, orta sınıfa mensup bir kadındı. Doğrusu Kleopatra, hedefinin zayıf noktalarını

8 Ronald Mellor, *The Historians of Ancient Rome: An Anthology of the Major Writings*, Routledge, 2012, s. 475.

gayet iyi analiz etmişti. Bütün şatafatı ve cazibesiyle Romalının karşısına çıkan Kleopatra'nın rüzgârından Marcus Antonius da kaçamadı. Yunanlı tarihçi *Appian*'a göre, Romalı, karşısındaki kadının zekâsına ve güzelliğine vurulmuştu.[9]

İkili aynı yılın kışını birlikte İskenderiye'de geçirdi. Bu arada Roma'dakiler bu yakınlaşmayı dikkatle takip ettikleri kadar bu durumdan rahatsız da oluyorlardı. Yine de tarih, kendi bildiği istikamette akmaya devam edecekti. Bir süre sonra Kleopatra'nın Romalıdan biri kız biri erkek ikizleri oldu: *Alexander Helios* ve *Kleopatra Selene*.

Kleopatra, sevgilisinin himayesinde gücünü toplarken elbette iktidarına yönelik olası tehditleri de göz ardı ediyor değildi. Uzaklarda, sürgünde olsa da kız kardeşi Arinoe hâlâ hayattaydı ve aldığı duyumlara göre Roma destekli iktidarına diş bileyen muhalifleri, onun etrafında toplanmaya başlamıştı. Bir şekilde Marcus Antonius'un aklını çelerek kız kardeşini öldürttü.[10]

Marcus Antonius, MÖ 37'de Perslere karşı savaşmaya giderken bir kez daha İskenderiye'ye uğradı. Kleopatra ile ilişkisini tazeledi ve o tarihten itibaren İskenderiye'ye yerleşti. Bu arada bir çocukları daha olmuştu: *Ptolemy Philadelphus*. Her ne kadar Marcus Antonius Roma'daki üçlü yönetimin bir diğer ayağı olan Octavian'ın kız kardeşiyle evli olsa da aynı dönemde bir Mısır ayiniyle Kleopatra'yla da evlendiği iddia edilir.

Kleopatra: "Roma'da da benim hükmüm geçecek!"

Marcus Antonius, Kleopatra'ya karşı Sezar kadar cimri davranmadı. MÖ 34'te Ermenistan'ı ele geçirmesinin ardından Kleopatra ve Sezarion, Mısır ve Kıbrıs'ın ortak hükümdarları olarak taç giydiler. Alexander Helios, Ermenistan ve Orta İran'ın

9 *Cleopatra: Facts & Biography*, Owen Jarus, Live Science, livescience.com, 13 Mart 2014.

10 Prudence J. Jones, *Cleopatra: A Sourcebook*, University of Oklahoma Press, 2006, s. 320.

başına geçirildi. Kleopatra Selene Libya'nın, Ptolemy Philadelphus ise İsrail, Filistin, Suriye ve Güney Anadolu'nun hâkimi oldu. Tüm bu sürecin ve taçlandırmaların sonunda Kleopatra'ya da duruma yaraşır bir unvan verilmişti: *Kralların Kraliçesi.*[11]

Kleopatra'nın bununla yetinmeye niyeti yoktu.

O, tüm doğuyu Roma'ya karşı ayaklandıracak bir intikam savaşına girmek ve Roma'da yeni bir evrensel krallık ilan etmek istiyordu![12] Sık sık etrafındakilere *"Roma'nın başkentinde de benim hükmüm geçecek!"* diyerek ihtirasını dile getiriyordu.

İskenderiye Bağışları olarak bilinen bu cömertliğiyle Marcus Antonius, Roma İmparatorluğu'nun doğu bölgelerini Kleopatra ve çocukları arasında paylaştırmıştı. Sonradan, bu yaptığını Roma Senatosu'na "Bize ait bölgelere sadık yöneticiler atıyorum." şeklinde izah edecekti. Öte yandan Marcus Antonius'un kayınbiraderi Octavian'ın gözüyse Roma İmparatorluğu'nun eşsiz gücündeydi. Marcus Antonius'un Kleopatra ve çocukları karşısındaki cömertliğini kendisine karşı kullanmakta gecikmeyecek ve Roma'nın Mısır'a savaş açması için kışkırtmalara girişecekti.

Octavian bunun meyvesini MÖ 32'de aldı: Roma, iki âşığa karşı savaş açtı.

MÖ 31'de Marcus Antonius'un donanması ile Roma donanması, Yunanistan'ın batı kıyısındaki Actium açıklarında karşı karşıya geldi. Kleopatra da kendi donanmasıyla hazır bulunuyordu. Yaygın anlatıya göre Kleopatra, Marcus Antonius'un nispeten zayıf donanmasının Romalıların devasa gemileri karşısında tarumar olduğunu görünce kaçtı ve savaşı bırakan Marcus Antonius da onu izledi. Octavian, kaçan ikiliyi Mısır'a kadar

11 Diana E. E. Kleiner, *Cleopatra and Rome*, Harvard University Press, 2009, s. 142.

12 Ronald Syme, *The Roman Revolution*, Oxford University Press, 2002, s. 274.

takip etti. Yolun sonuna geldiğini ve aşkı Kleopatra'nın da öldüğünü düşünen Marcus Antonius, kendi kılıcıyla intihar etti.

Sinemacıların bıkıp usanmadan beyazperdeye aktardığı karakterlerden biri oldu Kleopatra. Hepsi de çok sevildi. Ama Elizabeth Taylor'ın 1963'te canlandırdığı Kleopatra bir başka sevildi.

Aşağılanmaktansa ölmeyi tercih etti

Sevgilisi ölünce korumasız kalan Kleopatra, yine Roma'nın efendilerinden birinin, Octavian'ın huzuruna çıkartıldı. Lakin bu kez tarih tekerrür etmeyecekti. Zira muzaffer Octavian'ın Kleopatra'yla ne ilişkiye girmeye ne de uzlaşmaya niyeti vardı. Yapmak istediği gayet netti: Kleopatra'yı, bir zamanlar hâkimi olduğu şehirlerde köle olarak dolaştıracaktı! Dünya imparatorluğu hayaliyle yola çıkan Kleopatra'nın aklına muhtemelen,

benzer bir kaderi yaşayan kız kardeşi Arsinoe gelmişti. Sezar onu sürgüne yollamadan önce Roma sokaklarında dolaştırmıştı.

O da benzer bir aşağılamaya mı maruz kalacaktı?
Hayır, Kleopatra böyle bir şeye katlanamazdı.
Sevgilisi gibi o da intihar etti...

Antik Roma kaynaklarına göre ise bir engerek yılanının kendisini sokması üzerine öldü. Olay esnasında İskenderiye'de bulunan Yunanlı tarihçi *Strabo* ise iki ayrı senaryodan bahseder. Kleopatra ya bir yılan tarafından sokulmuş ya da kendisi zehirli bir karışım içmiştir.[13]

Dönemin şiirlerinde ağır basan tema da yılanlı seçeneği işaret eder.

Kleopatra'nın ölümünün ardından Sezar'dan olma oğlu Sezarion kendisini Mısır'ın hâkimi ilan etse de bu durum uzun sürmeyecekti. Octavion, çocuğun kellesini vurdurup kendisini "Mısır'ın yeni hükümdarı", hemen ardından da Mısır'ı heybetli Roma İmparatorluğu'nun vilayetlerinden biri ilan etti.

Sonuç olarak Kleopatra, âşıkları ve bu âşıklarından olan çocukları ölmüş, atası Büyük İskender'e nasip olmayan dünya imparatorluğunu kurma hayalleri kanla yıkanmış ve Mısır'daki Pitolemi Hanedanlığı yerle bir olmuştu. Kleopatra'nın cesedi Mısır çöllerinin kumları arasında çürürken aynı çöllerde esen kum fırtınaları, Kleopatra efsanesini çoktan dalga dalga yaymaya başlamıştı.

Güzel değil ama güçlü ve yetenekli bir idareciydi

Popüler kültürün üzerine yapıştırdığı *"hafifmeşrep"* etiketini kaldırdığımızda, on sekizinde krallığının hâkimiyetini ellerine alan Kleopatra'nın aslında oldukça eğitimli, birçok dili rahatlıkla konuşabilen ve yaşından çok daha büyük bir olgunluğa sahip

13 Sally-Ann Ashton, *Cleopatra and Egypt*, Chapter 8, Death of a Queen, Rebirth of a Goddess, John Wiley & Sons, 2009, e-book.

bir yönetici olduğunu görmemiz zor olmayacaktır. İdarecilik vasfıyla Mısır'ın kuraklıkla etkili şekilde mücadele etmesini sağlamış, sulama kanalları yaptırmış ve verimli ekonomik reformlarla ülkesindeki refahı arttırmaya soyunmuştu. Üstelik iktidara geldiğinde, babasından tam anlamıyla bir enkaz devralmıştı. Ülke iç savaşın eşiğindeydi ve aynı zamanda yönetime talip kardeşleri tarafından ortadan kaldırılma ihtimali, Demokles'in kılıcı gibi sürekli olarak üzerinde sallanıyordu. Heybetli Roma İmparatorluğu'nun ayak seslerinin tarıma elverişli toprakları ve diğer zenginlikleriyle Roma'dakilerin ağzını sulandıran Mısır'ı titrettiği bir dönemde, kendini iktidarda bulmuştu. Kleopatra'nın günümüzde popüler bir ikon haline gelmesine neden olan ilişkileriyse kişisel olduğu kadar derin stratejik hesaplara dayanıyordu.[14] Sezar'la birlikte olarak hem krallığı elinde tutmuş hem de Kıbrıs üzerindeki hâkimiyetini sürdürmüş olmasına karşın ne bir seks avcısı ne de Sezar'ın eğlencelik oyuncağıydı.[15] Her iki adamı da aklıyla olduğu kadar kalbiyle de sevmişti. Roma'nın güçlü figürleriyle yaşadığı ilişkilerle doğudaki Pers tehdidine karşı ülkesini korumaya alırken Roma'nın bir silindir gibi dünya coğrafyasını silip süpürdüğü bir dönemde büyük bir özveriyle Pitolemi Hanedanlığının yirmi yıldan daha fazla bir süre daha ayakta kalmasını sağlamıştı.

BUNLAR DA VAR

› MÖ 69'da İskenderiye'de doğdu. MÖ 30'da yine İskenderiye'de, 39 yaşında bu dünyadan ayrıldı.

› Dönemin bazı tarihçilerine göre kobra yılanının bulunduğu bir sepete elini sokarak kendini kasıtlı olarak zehirletmişti. Zira dönemin Mısır inanışına göre kobra zehriyle ölmek, insanı ölümsüz kılıyordu.

---

14 "Cleopatra, Career Woman", Alessandra Stanleyjan, *The New York Times*, 20 Ocak 2001.

15 Margaret M. Miles, *Cleopatra: A Sphinx Revisited*, University of California Press, 2011, s. 49.

› Pitolemi Hanedanlığı'nda Kleopatra ismi taşıyan yedinci kadın olduğu için tarihe *VII. Kleopatra* olarak geçti.

› Hollywood sinema endüstrisi Kleopatra'yı *"baştan çıkartıcı güzelliğe"* sahip bir karakter olarak hafızalara kazımış olsa da bunu destekleyen bir delil yoktur. Üstelik iktidarı döneminde sikkelere basılan figürlerde de ortalama güzellikte bir kadın vardır. Bununla birlikte tarihçiler, Kleopatra'nın oldukça zeki, cezbedici ve ikna kabiliyeti yüksek bir kadın olduğunda hemfikirdirler. Söz gelimi MS 46-120 yılları arasında yaşamış olan Yunanlı tarihçi Plutark şöyle der: "Dediklerine göre güzelliği ne başkalarıyla kıyaslanamayacak kadar eşsizdi ne de onu görenler hayretler içinde kalıyordu. Ancak onunla konuşmak büyüleyiciydi ve bu konuşmalara eşlik eden görüntüsü ve ikna gücü kışkırtıcıydı."[16]

› Hanedanlık mensupları, Mısır dilini konuşmayı reddettikleri için Mısır dilinin yanı sıra Yunanca da resmî dil olarak kullanılmıştı. Hanedanlığın üç asırlık tarihinde Mısır dilini konuşabilen tek hükümdar Kleopatra olmuştu. Bunun haricinde toplamda, aralarında İbranice, Aramice ve Arapçanın da olduğu, sekiz dil konuşabiliyordu.[17] İlginçtir, Roma imparatorlarıyla oldukça sıkı fıkı olmasına rağmen konuştuğu diller arasında Latince yoktu.

› Kleopatra ve hanedanlığın birçok üyesi, ensest ilişkiden doğmuş çocuklardı. Birçok kraliyet ailesi gibi Pitolemi Hanedanlığı mensupları da *kanın saflığını korumak* adına aile içi evlilikler yapmıştı. Kleopatra'nın ataları da bir düzine kadar kuzen ya da kardeş evliliği ile birbirlerine bağlıydı ve muhtemelen kendi anne ve babası da kardeşti.[18]

› Hayatı, sinema sektörüne çok defa ilham kaynağı oldu. *Claudette Colbert* ve *Sophia Loren*'in başrollerini paylaştığı 1963

16 Prudence J. Jones, *Cleopatra: A Sourcebook*, University of Oklahoma Press, 2006, s. 32.

17 Stanley Mayer Burstein, *The Reign of Cleopatra*, University of Oklahoma Press, 2007, s. 11.

18 "10 Little-Known Facts About Cleopatra", Evan Andrews, history.com, 12 Ağustos 2015.

yapımı *The Queen of the Nile* (Nil'in Kraliçesi) isimli film büyük ses getirmişti. Ancak asıl sükseyi yine aynı yıl çekilen, başrollerini *Elizabeth Taylor* ve *Richard Burton*'un paylaştığı *Cleopatra* yapmıştı. Sadece Loren'in kostümleri için 200 bin dolar harcanırken film, 44 milyon dolarlık maliyetiyle sinema tarihinin en büyük bütçeli filmlerinden biri olarak tarihe geçti.[19] Yine de gişede yapımcısının yüzünü fazlasıyla güldürmüştü.

› Kleopatra ve Marcus Antonius ilişkisinin duygusal olduğu kadar siyasi boyutu da vardı. Biri tahtını korumak için diğerine, diğeri de Mısır'ın kaynaklarına erişebilmek için ötekisine ihtiyaç duyuyordu. Ancak bu durum, birlikte eğlenmelerinin önüne geçmemişti. Öyle ki iki kışı birlikte Mısır'da geçirmişler, aşırılığa varan eğlenceler düzenleyip, *popüler tabirle partileyip,* sabahlara kadar yemiş, içmişlerdi. Yakın çevrelerinin de katıldığı bu eğlence gecelerinin ardından bu özel gruba "benzersiz uçarılar" adını vermişlerdi. İki sevgilinin en büyük eğlencesiyse kılık değiştirip İskenderiye sokaklarında gezmek ve şehir sakinlerine eşek şakaları yapmaktı.[20]

› Kleopatra bir süre Roma'da, öldürüldüğü güne kadar Sezar'la birlikte yaşamıştı. Aralarında yasal bir evlilik bağı olmadığı ve zaten kanunen evlenmeleri de mümkün olmadığı için Romalı siyasiler, *"Sezar'ın metresiyle ortalıkta gezinmesine"* öfkeliydi. Bu öfkeleri, Sezar'ın ünlü *Venüs Tapınağı*'na sevgilisinin altın yaldızlı bir heykelini diktirmesiyle daha da artmıştı. Her ne kadar Kleopatra suikast sonrası Roma'dan ayrılsa da bir kez şehrin *cemiyet hayatına* damgasını vurmuştu. Egzotik saç kesimi ve inci kolyeleri Romalı kadınlar arasında moda olmuş ve o kadar çok kadın görünüş olarak Kleopatra'ya benzemişti ki (o günlerde selfie çekimi vazifesi gören) heykelleri, Kleopatra'nınkiyle karıştırılır hale gelmişti.[21]

---

19 Michelle Medlock Adams, *The Life and Times of Cleopatra*, Mitchell Lane Publishers, 2005, s. 11.

20 Michael Foss, *The Search for Cleopatra*, Arcade Publishing, 1999, s. 120.

21 Joann Fletcher, *Cleopatra the Great*, Hodder & Stoughton, 2008, s. 197.

Merhametiyle Tarih Yazan Kadın

Firavun'un Eşi Hz. Asiye

"Cennet kadınlarının en üstünleri Hatice binti Huveylid, Fatıma binti Muhammed, Meryem binti İmran, Firavun zevcesi Asiye binti Muzahimdir."[22]

Hadis-i Şerif

Asiye, kavminin en seçkin ve erdemli kadınlarından biriydi. *Yusuf Aleyhisselam* zamanında Mısır sultanı olan ve Hz. Yusuf'a iman eden *Reyyân bin Velid*'in neslinden geliyordu. Kendisini *"tanrıların tanrısı"* ilan eden Firavun'un eşi olmakla birlikte o, Allah'a iman ediyordu. *Hz. Musa*'yı koruyup kolladı, İslam peygamberinin övgüsünü kazandı ve Kur'an'da taltif edildi.

Dinler tarihi açısından büyük önem taşıyan Asiye'nin hayatının ilk safhaları hakkında yeterli yazılı kaynağa sahip değiliz. Buna karşın kutsal metinler üzerinden iz sürdüğümüzde hayatıyla ilgili bazı bilgilere ulaşabiliyoruz.

Mısır, zalimler zalimi Firavun'un eziyetleri altında inlerken o, Firavun'un eşi olma bahtsızlığını yaşıyordu. Firavun, kendisinden önceki ölçüsüz zalimler gibi Kur'an'da *"'Sizin en yüce*

22 Ahmed İbn Hanbel, *Müsned*, cilt 1, sayfa 36 ve ayrıca bakınız: Hâkim en-Nisaburi, *El-Müstedrek Ale's-Sahihayn Hâkim*, cilt 2, s. 594